

НАЦІОНАЛЬНЕ АГЕНТСТВО
З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ
КОРУПЦІЇ

Державна антикорупційна програма на 2023-2025 роки

**Підрозділ 3.3. Кримінальна відповідальність
(§3.3.1 - 3.3.2)**

Вадим САМОЙЛОВ

§ 3.3.1. Проблема. Окремі положення кримінального законодавства, які стосуються кримінальної відповідальності за корупційні кримінальні правопорушення, суперечать міжнародним стандартам у цій сфері, не узгоджені між собою та з положеннями кримінального процесуального законодавства і Закону. Як наслідок, у значній частині випадків особи, що вчинили корупційні кримінальні правопорушення, звільняються від кримінальної відповідальності та/або покарання.

Проект **Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки** пропонує рішення.

ПРОБЛЕМА 1:

Перелік кримінальних правопорушень, наведений у примітці до ст. 45 КК України, містить посилання на окремі кримінальні правопорушення, які не є корупційними, і навпаки – не містить посилань на кримінальні правопорушення, які безсумнівно є корупційними.

РІШЕННЯ:

- 1) провести аналітичне дослідження, до предмета якого входитимуть: ідентифікація термінологічних неузгодженостей, колізій та проявів невиправданої конкуренції, що виникають між КК України, Законом України «Про запобігання корупції» та КПК України щодо визначення корупційних кримінальних правопорушень та правопорушень, пов'язаних з корупцією;
- 2) напрацювати законодавчі зміни, що ґрунтуватимуться на результатах аналітичного дослідження, із метою усунення зазначених проблем.

ПРОБЛЕМА 2:

Формулювання складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 386 КК України, є неповним, а санкція за його вчинення є недостатньою для забезпечення стримувального ефекту, що спричинює невиконання окремих положень Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції.

РІШЕННЯ:

Посилити кримінальну відповідальність за підкуп свідка із тим, щоб це кримінальне правопорушення не належало до категорії кримінальних проступків, а також у зв'язку з його вчиненням могли бути застосованими спеціальна конфіскація та видача.

ПРОБЛЕМА 3:

Окремі положення, що стосуються наслідків вчинення корупційних та пов'язаних з корупцією кримінальних правопорушень, не підлягають однозначному тлумаченню, а також є недостатньо суворими з огляду на принцип пропорційності та необхідність забезпечення стримувального ефекту.

РІШЕННЯ:

- 1) збільшити розмір штрафів за вчинення окремих корупційних та пов'язаних з корупцією кримінальних правопорушень з урахуванням ступеня їх суспільної небезпеки;
- 2) закріпити можливість застосування заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб у випадку вчинення всіх діянь, криміналізацію яких вимагає Конвенція ООН проти корупції.

ПРОБЛЕМА 4:

Відсутність актуальних узагальнень судової практики Верховним Судом щодо корупційних та пов'язаних з корупцією кримінальних правопорушень, як і загальнодоступних узагальнень слідчої практики негативно позначається на забезпеченні невідворотності кримінальної відповідальності за корупцію.

РІШЕННЯ:

- 1) щорічна підготовка узагальнень судової практики ВАКС та ВС щодо корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушень;
- 2) щорічна підготовку узагальнення практики застосування законодавства про кримінальну відповідальність за корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення, а також пов'язаного із ним кримінального процесуального законодавства, яке застосовується прокурорами САП;
- 3) щорічне здійснення Національним агентством з питань запобігання корупції аналізу судової практики притягнення до кримінальної відповідальності осіб, винних у вчиненні корупційних та пов'язаних з корупцією кримінальних правопорушень, опублікування звіту за результатами такого аналізу.

§ 3.3.2. Проблема. Низька оперативність та якість здійснення досудового розслідування корупційних та пов'язаних з корупцією кримінальних правопорушень (значна частка таких проваджень тривають роками) обумовлена надмірною складністю окремих процесуальних дій.

ПРОБЛЕМА 1:

Ускладненість процесуальних дій через існуючі положення кримінального процесуального законодавства чи прогалини у ньому, що негативно впливає на розумність строків та якість здійснення досудового розслідування.

РІШЕННЯ:

- 1) скасувати визначення строків здійснення досудового розслідування до повідомлення особі про підозру та встановити, що продовження строків досудового розслідування після повідомлення про підозру здійснюють прокурори або керівники органів прокуратури;
- 2) скасувати можливість оскарження повідомлення про підозру слідчому судді;
- 3) полегшити проведення ряду слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій: обшуку, тимчасового доступу до речей і документів, інших заходів забезпечення кримінального провадження, а також вручення обвинувального акту, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності;
- 4) передбачити нові правила проведення позапланових перевірок та ревізій, моніторингу банківських рахунків;
- 5) удосконалити порядок оголошення особи у міжнародний розшук, а також здійснення спеціального досудового розслідування чи спеціального судового провадження (in absentia).

ПРОБЛЕМА 2:

Неналежна діджиталізація кримінального провадження, а зокрема неповне використання потенціалу **системи електронного кримінального провадження** (інформаційно-телекомунікаційної системи досудового розслідування) негативно впливає на ефективність та швидкість досудового розслідування.

РІШЕННЯ:

- 1) інтегрувати інформаційно-телекомунікаційну систему з Єдиним реєстром досудових розслідувань та Єдиною судовою інформаційно-телекомунікаційною системою;
- 2) забезпечити доступ до матеріалів електронного кримінального провадження у порядку ст. ст. 221, 290 КПК України;
- 3) затвердити порядок функціонування інформаційно-телекомунікаційної системи досудового розслідування, яка застосовується усіма органами прокуратури, органами досудового розслідування у кожному кримінальному провадженні;
- 4) удосконалити систему електронного кримінального провадження з урахуванням досвіду її застосування у діяльності НАБУ, САП та ВАКС, та забезпечити її застосування усіма органами прокуратури та усіма органами досудового розслідування у кожному кримінальному провадженні.

ПРОБЛЕМА 3:

Недостатність повноважень та забезпечення достатніми ресурсами задля здійснення своєї діяльності для збереження високого рівня **інституційної незалежності та автономії** спеціально уповноважених органів – НАБУ та САП.

РІШЕННЯ:

- 1) удосконалити порядок конкурсного відбору керівника САП, у тому числі його проведення за вирішальної ролі незалежних експертів, визначених міжнародними та іноземними організаціями, які надавали Україні МТД у сфері запобігання та протидії корупції;
- 2) усунути законодавчі прогалини щодо повноважень заступників керівника САП та посадових окладів прокурорів САП.
- 3) впровадити технічні рішення для здійснення НАБУ зняття інформації з електронних комунікаційних мереж на правах автономного доступу;
- 4) створити експертну установу при НАБУ, яка уповноважена проводити експертизи для цілей кримінальних проваджень;
- 5) передбачити можливість внесення відомостей про можливе вчинення кримінального правопорушення народним депутатом України заступником Генерального прокурора – керівником САП та керівником Головного підрозділу детективів НАБУ, а також погодження заступником Генерального прокурора – керівником САП клопотань, які розглядаються слідчим суддею;
- 6) збільшити граничну чисельність НАБУ не менш як на 300 осіб.

ПРОБЛЕМА 4:

Функціонал угод про визнання винуватості стосовно корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушень використовується недостатньо.

РІШЕННЯ:

Внести зміни до чинного кримінального та крим.-процес. законодавства, передбачивши:

- 1) можливість укласти угоди про визнання винуватості у крим. провад., віднесених до підслідності НАБУ, у разі відшкодування збитків чи заподіяної шкоди обвинуваченим, підозрюваним;
- 2) можливість звільнення від відбування покарання з випробуванням у разі затвердження угод про визнання винуватості у крим. провад. щодо корупційних кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності НАБУ;
- 3) розширений перелік покарань, які можуть бути узгоджені сторонами угоди для звільнення від відбування покарання з випробуванням у крим. провад. щодо корупційних кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності НАБУ, а також розширено перелік застосованих додаткових покарань;
- 4) можливість визначення довшого за 3 роки іспитового строку у разі звільнення від відбування покарання з випробуванням на підставі угоди про визнання винуватості, а також визначено довші строки погашення судимості у разі звільнення від відбування покарання з випробуванням щодо тяжких чи особливо тяжких корупційних злочинів;
- 5) можливість продовження судового провадження у загальному порядку у разі відмови суду у затвердженні угоди про визнання винуватості та відсутності клопотання про повернення провадження на досудове розслідування;
- 6) можливість повторного звернення до суду з угодою про визнання винуватості у тому самому крим. провад. у разі усунення підстав для відмови в її укладенні.

ПРОБЛЕМА 5:

Недотримання **правил підслідності** на практиці.

РІШЕННЯ:

- 1) узгодити положення ч. 5 ст. 216 КПК України щодо витребування кримінальних проваджень до НАБУ зі ст. 17 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України»;
- 2) встановити, що вирішення спорів про підслідність у провадженнях, які віднесені чи можуть бути віднесені до підслідності НАБУ, здійснюється лише Генеральним прокурором або заступником Генерального прокурора – керівником САП.

ПРОБЛЕМА 6:

Не налагоджена ефективна взаємодія між НАБУ та іншими державними органами, які можуть істотно впливати на якість та ефективність роботи НАБУ.

РІШЕННЯ:

- 1) розробити спільний наказ щодо планування та здійснення арешту активів, щодо яких планується ініціювання їх передачі в управління АРМА;
- 2) провести дослідження щодо результативності узагальнених матеріалів Держфінмоніторингу задля встановлення чинників, які впливають на результат, та визначити рекомендації щодо удосконалення співпраці між НАБУ та Держфінмоніторингом, а також запровадження можливості здійснювати обмін інформацією між НАБУ та Держфінмоніторингом в електронній формі.